

Höstlov

En novell av Andreas Ingo

Vägen var mörk och fuktig. Ett höstregn hade dragit fram över trakten, bladen på träden hade för länge sedan vissnat och dött. I pölar på vägen fanns det bruna rester av löv, på andra ställen var det barrträd och där syntes inget. Molnen kunde knappt synas vid denna tid på kvällen. Dagarna blev bara kortare och snart skulle vintern vara här. De färdades i en gammal Mercedes, inte det att det var perfekt komfort, snarare handlade det om rikemanssonens intresse för gamla bilar.

Paul, trettiofem år, hade ärvt ett stort stycke skog från sina föräldrar, ett område uppe i Orsa finnmarker. Nu var det höstlov för barnen och de hade färdats hela dagen från Karlskoga, där de ägde en fin trea. Therese, Pauls trettioåriga fru och bästa vän, satt och drömde bredvid honom i förarsätet. Där bak satt lågstadiebarnen Nicolas och Almira, tysta som möss. Almira lutade sig mot Nicolas, droppar föll från träden och en lukt av multnade växtdelar spred sig i bilen.

Paul saktade in när han fick syn på ett omkullvält träd mitt på vägen. Detta var en gran men när han hade saktat in såg han att vägen var framkomlig. Almira tittade drömskt in i den mörka skogen. Kanske fanns det vargar där undrade hon, och blev nästan förskräckt av bara tanken. Hon dunkade Nicolas i sidan som vaknade till och tittade ut genom rutan. Vägen var ytterst sparsamt trafikerad. Nicolas såg nästan ingenting men strålkastarna kastade ljuskäglor in i skogen, som tycktes hotfull men levande.

* * *

De tog av vid en anonym avtagsväg ute i ingenstans. Detta var en grusväg, och Paul stannade bilen, gick fram till en bom, låste upp låset och lyfte bommen. Han stannade upp lite och tog en nypa luft i natten. Det kändes ännu råare här, kallare, nästan så han frös kring benen. Barnen undrade om de var framme nu, Therese sade att det var några kilometer kvar. Ingen av barnen hade någonsin varit vid stugan.

När de kom fram låg den lilla skogstjärnen blank och stilla, månen tittade fram bakom några moln. Barnen steg ur bilen och det var nästan så att de huttrade av köld. Det fanns en brygga vid stugan och dimmorna låg täta över sjön. Några hundra meter bort såg de en liten ö med en klippa på. Stränderna kring sjön var otydliga konturer. Trots att blicken hade vant sig vid mörkret tycktes allt vara oskarpt och suddigt. Nicolas gnuggade sig i ögonen, tittade igen men såg inte bättre.

Paul tog dotterns hand och gick uppför den lilla stigen till stugan. Hon såg några spretande enbuskar, som i nattens mörker bildade figurer i hennes fantasifulla hjärna. Det fanns rabatter också, intill huset, men blommorna var sedan länge döda och väntade tålmodigt på nästa vår.

Nyckeln vreds om i låset och den lilla familjen steg in. Det fanns inga eldrivna lampor i stugan, så de gick och letade efter stearinljus. Detta var smått bekymmersamt, för ficklampan de tagit med sig hade slut på batteri. Therese trevade sig fram i mörkret med tändaren och sökte efter bordet. Snart hittade hon det, såg ljusstaken och tände på. Långsamt växte sig konturerna starkare i utrymmet. Man såg köksskåpen, den öppna spisen och mönstret på tapeterna.

Nicolas fick ett ljus och gick försiktigt in i rummet han skulle dela med sin syster. Det fanns två sängar där, en med blått överkast, och en med rött. Självfallet valde han sängen med blått överkast. Detta skedde intuitivt och var inget överlagt beslut. De lade ner grejerna de hade med sig. Almira hade bara det allra nödvändigaste: Tandborste och tandkräm, ett ombyte med kläder och en mobiltelefon med GPS. Denna tänkte hon skulle komma till användning. Skogarna var djupa och vem vet vad de skulle hitta på?

Innan de gick och lade sig gick Paul iväg mot bryggan, klev ner i båten och lade ut. Med sig hade han en korg med mat som föräldrarna inte ville prata om. Barnen såg hans svaga konturer från fönstret när han tände en fackla på ön, lade ner maten och rodde tillbaka.

Barnen var uppe i varv i flera timmar. De hade ombetts vara inomhus men deras fantasi löpte amok, undrande varför Paul hade gjort som han gjort och varför ingen ville berätta. De tittade ut genom fönstren på enarna och den mörka skogen. Kanske fanns det något odjur där? Nicolas bad om Almiras mobiltelefon och kollade på kartan. Tydligt befann de sig i ett omarkerat område, där det inte kunde synas någon stad eller andra detaljer. Föräldrarna hade inte velat berätta vad de skulle göra, här ute i ingenstans dolde sig kanske något mörkt och förbjudet.

* * *

Nicolas vaknade ganska sent på förmiddagen nästa dag. Paul var borta. Nicolas smög sig ut, medan Therese ägnade sig åt målerier. Tydligt ville hon måla av skogen och huset, som om detta var viktigare för henne än vad barnen hade förstått. Där ute var trädgården förändrad. Enarna stod kvar, men Nicolas såg nu att gräset var längre än uppskattat. Det liknade mer en äng än något annat. Det fanns dessutom stenrösen och mindre buskar. "Så här blir en trädgård om den blir vildvuxen." tänkte han.

Han kom ner till bryggan och såg att båten stod stilla i vattnet. Dimmorna från dagen före fanns kvar. Vinden var fortfarande avvaktande. Han snörde upp repet till båten och klev i. Det värkte lite i musklerna när han tog tag i årorna och började ro. Visserligen var han mera ute än sin syster, släktades lite på sin far, men dessa muskler hade han inte jobbat med.

Molnen tornade upp sig i gråa mönster. Dessa liknade troll och mytologiska figurer. Nicolas undrade om något av detta fanns i verkligheten. Föräldrarna var tysta när det kom till sådana här saker. Barnen ombads att tänka själva. De hindrades heller aldrig från att se på film, prata om sina drömmar och sådana saker. Det intressanta i sammanhanget var att familjen inte levde som kungar, trots all mark de förfogade över. Detta hade Nicolas undrat över, trots att han bara var åtta år.

Nicolas klev ur båten och stapplade uppför klipphällen. Han kom fram till facklan, som nu hade slocknat. Bredvid denna låg korgen med maten. Men maten var borta och Nicolas kom direkt att tänka på djur. Men vilka djur levde här ute? Några sjöfåglar kunde inte ses till.

När han kom tillbaka till stugan hade Almira vaknat. Hon berättade om en konstig dröm som hon hade drömt på morgonen. Den handlade om en ljus uggla som kändes bekant på något sätt. Den flög ljudlöst genom skogen men verkade inte vara på jakt efter något. Hon skymtade den, bitvis, mellan träden.

"Var är pappa?", undrade Nicolas.

"Gå ut till vägen och leta efter en snitslad bana." sade Therese, "Följ den genom skogen tills ni kommer fram till ett obekant objekt. Där hittar ni pappa."

Barnen åt upp lite frukostflingor, nästan som om det vore en tävling, sedan var de ute vid vägen och sökte efter snitslar.

"Tror du pappa gör detta för oss?" frågade Nicolas sin syster.

"Kanske" sade hon, "Eller så är det något annat vi inte begriper."

De passerade en krök och efter denna såg de den första markeringen, en röd snitsel, och dessa fortsatte en bit in i skogen.

* * *

De gick uppmärksamt för att inte snubbla på grenar eller halka på mossförsedda stenar. Furorna stod stolta och upprätta, där de stått tidigare genom många generationer. Här och där kunde det synas en myrstack men det var lugnt och stilla. Det var som att djurlivet dragit sig tillbaka inför den annalkande vintern. Det var en slags blandskog, som det varit förr i tiden över hela Sverige, men skogsindustrin var hänsynslös och nu fanns bara nationalparkerna kvar.

Barnen funderade kring vad Paul hade hittat på. Det var sådan han var mest hela tiden. Alltid sökte han efter tillfällen att stimulera de små. Han hade egentligen inget arbete utan var engagerad i ideell verksamhet. Han var en slags ungdomsledare, medlem i civilförsvarsförbundet, där han ledde grupper i överlevnad och annat av vikt. Barnen visste alltså hur man gjorde hjärt/lungräddning och hade en intelligenskvot som översteg det normala. Just för att de gick i privatskola och fick specialanpassad undervisning. Nicolas hade valt pappas väg, Almira motsatsen. Men de var nära varandra och accepterade varandras olikheter.

De stannade vid en plats där det kunde synas en stor hög med ett hål i. Detta hade de fått reda på betydde att en grävling övervintrade, djupt försjunken i sin sömn. Detta var inget de levnadsglada barnen önskade för egen del, trots att livet denna årstid gick på sparlåga.

Barnen traskade vidare genom skogen.

Förvånade stannade barnen vid en ruin som liknade en borg. Där, på en avsats satt deras far och hängde. Han hade en röd mössa på sig, som han dragit ner för öronen. Halsduken låg lindad kring axeln och han såg riktigt mysig ut.

”Vad händer?” undrade Nicolas.

”Var tysta nu och vänta ett slag. Det är nu de kommer.”

”Vilka 'de'?”

Paul svarade inte men visade barnen den märkliga ruinen och förklarade att hans farfars far hade bott där en gång i tiden. Då hade det varit trätak och det hade eldats i den öppna spisen. De olika rummen var inte symmetriska. Barnen var nyfikna på hur folk levde på den tiden. Paul var tyst men uppenbart stolt över sitt arv.

”Det är viktigt att ni är tysta angående detta och det vi skall komma att se. Det är en skatt för mig.”

”Varför berättar du detta nu?” undrade Almira.

”Tidigare i livet skulle ni inte förstått.”

* * *

De satt stilla och spanade in i skogen när små skuggor tycktes lösgöra sig från träden. Skuggorna blev former, små tomteliknande väsen, inte större än barn till höjden. Snart kunde man se tama vargar också, ljusa i pälsen, sida vid sida av de små männen. De gick försiktigt framåt över mossan och riset. Det var som att de vördade skogen med varje rörelse. En av de små red på en av vargarna. Barnen blev rädda och Almira bet sig i läppen. Något liknande hade hon aldrig upplevt och skulle aldrig uppleva, tänkte hon, och var som fastfrusen i underlaget. Paul tog av sig mössan och mötte den första vargen med handen. Denna slickade handen och lät sig klappas. De små varelsena, som liknade sjuttioåriga gubbar, en slags dvärgar men med vuxna proportioner, iakttog barnen under tystnad. Nicolas tänkte säga något men avbröt sig. Istället tryckte han Pauls hand och iakttog underverket.

”Följ med oss.” sade en av männen.

Följet gick längs med en rådjursstig och barnen iakttog kläderna på de små männen. Det var inte som i en sagobok. Det var en slags pälsar, troligtvis från någon Lo eller något annat djur. Uppe i trädkronorna skrattade kråkor, som om de förstod att något kul hade inträffat. Även djuren hade ett sinne för humor, tänkte Nicolas.

Almira tänkte på de teckningar hon sysselsatt sig med under barnaåren. Hon hade precis som modern varit upptagen av landet och skogen. Det trolska i naturen. Märkligt, kanske det kunde tyckas, att barnen blivit så lika sina föräldrar. Men kanske just för att de aldrig blivit tvingade att bli som dem, så blev de på samma sätt.

De kom fram till en liten by i en glänta i skogen. Vissa var ute på en liten åker och plöjde. Det brann en eld i utkanten av byn och barnen kunde se att det fanns andra barn där, till halva storleken av de vuxna. De gick fram till elden och fick hälsa på de små. Till en början var det en upprymdhet och det brusade av blod i barnens ådror. Sedan lugnade det ner sig och de iakttog eldens knastrande.

Folket bodde i hus som inte skiljde sig så enormt från vanliga. Det var timrade verk och barnen kunde inte undgå att förvånas av byggnadsverken. Så små män och detta var resultatet! Paul sade att det allra bästa fortfarande väntade och de blev visade till ett hus där det fanns vargar. När de kommit in genom dörren såg det att det låg små valpar på en matta. Dessa var alldeles tama och lät sig gärna klappas. En av männen förde in en köttbit i Nicolas händer som gav åt den lilla valpen. Något roligare hade barnen aldrig sett. Mannen sade till Nicolas att aldrig berätta för någon om vad han sett eller hört.

* * *

På kvällen var familjen samlad vid matbordet och frågan kom direkt upp, om barnen själva skulle föra vidare kunskapen till sina barn, om de fick några.

”Givetvis.” sade Paul och blinkade åt sonen.

”Är de tomtar?” undrade Almira.

”Inte alls.” sade Therese, ”De är ett släkte kortvuxna människor som länge bott i trakten. De är inte så olika oss. Men fråga oss inte så mycket och tänk själva istället.”

Barnen satt tysta vid matbordet och åt av risgrynsgröten. Det var som att väggarna, golvet och taket fick nytt liv. Borta var vidskepelsen, istället fylldes de av en märklig förundran över att finnas till.

”Vad ska vi göra om någon frågar oss vart vi varit?” undrade Nicolas.

”Säg att vi åkt till Norrland på fjällvandring eller nåt.”

Nicolas tog en sked gröt, tittade förundrat på sin far, tuggade och svalde. Almira gjorde likadant.

”Imorgon är det fritt fram att leka,” sade Therese, ”om ni nu inte blivit för stora för den saken.”

* * *

Barnen vaknade yrvaket ungefär vid samma tid på förmiddagen. Nicolas lät blicken vandra över de nytapetserade väggarna. Det var fortfarande mulet men en härlig känsla spred sig i kroppen. Han tyckte stugan påminde om vädret. Lite mörk och dyster men ändå inbonad på något vis. Nicolas, som

längtrade ut, funderade på vad han skulle hitta på under dagen. Skulle de besöka småfolket igen eller hade Paul andra planer? Almira berättade att hon drömt om ugglan upprepade gånger.

Det blev frukost med mackor och frukt och sedan begav sig barnen ut bland träden. Nicolas tänkte att de skulle ta sig upp i en björk, som stod i närheten av vägen och den lilla sjön. Härifrån hade man god utsikt över den lilla ön och barnen fantiserade att de var spejare i något slags fort för hundratals år sedan. De spejade ut mot stugan och såg att Therese hade satt upp sitt staffli ute på gården. Barnen föreställde sig att detta var en annan av deras utposter. Om fienden fanns skulle han väl hålla till på den lilla ön. Och bakom sjön, där skogen bredde ut sig, fanns ödemarkerna.

Minst sagt förvånade såg de snart en liten man komma ut ur skogen. Han bar på ett tyg som han vecklade upp nära intill björken. I tyget fanns några små föremål som var svåra att upptäcka för blotta ögat. Så barnen klättrade ner, mannen hälsade och de undersökte föremålen. Föremålen var fyra små figurer i sten, dessa föremål glimmade som kattguld i förmiddagsljuset. Barnen sade tack, tog föremålen med sig och gick in till Paul i stugan.

"Det är uppenbart att detta föreställer vår familj." sade Paul. "Det är ett tecken på vänskap."

"Hur kommer det sig att de står så nära oss?" undrade Nicolas.

"Det går tillbaka många år." sade Paul, "Min farfars far ingick ett förbund med småfolket. Om han skyddade dem från civilisationen, skulle de lära honom om naturen."

"Så det är anledningen till att vi inte har några pengar?"

"Javisst. Vi är skogsägare men vi kapar inga träd. Jag har inte vågat prata om detta förut. Men nu är ni stora nog att bevara en hemlighet."

Paul beslutade att de skulle ge småfolket något i gengäld. Han gick därför och hämtade hammare och stämjärn i uthuset. Rodde ut med båten till den lilla ön och slog sig ned vid klippan. Där funderade han ett slag, sedan började han hugga med stämjärnet. Barnen stod ute vid bryggan och iakttog fadern ett slag, men de tröttnade och timmarna gick.

"Jag har alltid velat göra något för andra." tänkte Nicolas när modern visade upp målningen för sin son. Målningen föreställde den lilla ön, omringad av vatten och skog.

"Ser du figuren i mitten av målningen?" undrade Therese.

"Ja, är det pappa?"

"Javisst, vi har båda längtat efter detta ögonblick."

Nicolas tittade noga, gick sedan lite oroligt av och an på tomten. Dagen blev kväll och kvällen blev till natt. En ensam fackla kunde skönjas ute vid ön och snart såg man silhuetten av Paul komma roende mot bryggan.

Paul tog i land och stapplade på vingliga ben fram till sonen.

"Är du klar?"

"Ja, men låt mig vara ett slag nu, mina krafter är borta."

Paul gick in i stugan och lade sig, sedan somnade han efter några minuter.

Nicolas, som rodde ut till ön, fann sig snart omringad av små män med facklor. De tittade gemensamt på konstverket, som föreställde den lilla byn, med människor, små hus, odlingar och eldar.

"Ett gott verk." sade en av männen. Ett barn gnällde, någon höll för munnen på ynglingen och sedan såg de alla noggrant på verket. På vissa ställen hade Paul hackat fel med stämjärnet och detaljerna var svåra att skönja.

"Det är kärlek." sade en av männen till Nicolas. "Se så, gå nu in och sov. Jag slår vad om att det händer något märkligt."

* * *

Nicolas somnade och han befann sig snart i en glänta i skogen. En liten man kom fram till honom och en uggle vilade på hans axel. Denna uggle liknade på pricken den uggle som hans syster hade sett i sina drömmar. Nicolas sträckte ut handen och ugglan flög över till honom och landade. Trollbunden, tittade ugglan in i ynglingens ögon och det var som att tiden stannade. Pojken blev ugglan och flög iväg genom skogen. Någonstans där nere i snåren kunde han se sin syster, sedan kom han ut till den lilla sjön och stugan, där några älgar klivit ner och åt av växter. Färden fortsatte över sjön och in i ödemarkerna han fantiserat om tidigare. Detta, som var utforskad terräng, hyste nya byar, nya odlingar, nya träd. En brasa brann på avstånd och röken skymde hans sikt. Sedan fick han syn på två små flickor som satt på en liten klippa och tittade på vargungar. Bredvid dessa fanns en man. Ju närmare pojken kretsade ju mera tycktes denna man påminna om honom själv. Han landade på hans utsträckta hand och snart var han den mannen. Han iakttog de två flickorna. Sedan sade han högt så att alla kunde höra: "Detta förblir vår hemlighet."